

1^e zondag van de advent / 29 november 2026

Exegetische notities eerste lezing

Jesaja 63,16b-17.19b; 64,3b-8

In de eerste lezing horen we drie fragmenten uit delen van een klaagpsalm (Jesaja 63,7 - 64,12). De auteur gedenkt de wonderen die God in het verleden heeft verricht, ondanks alle verzet van zijn volk. Daaruit put hij hoop voor de komende tijden. Hij stelt zijn hoop en verwachting enkel en alleen op God. Het is om moedeloos te worden als hij om zich heen kijkt en ziet hoe velen onder het volk zijn geloof en verwachting niet delen en niet willen inzien hoe er een verband is tussen hun zonde en de toorn van God. Maar door alles heen weet hij dat God meer barmhartig is dan oordelend.

De vraag *Waarom, Heer, liet Gij ons van uw wegen afdwalen?* brengt het duistere kwaad in relatie tot God zelf. Hij krijgt de schuld. Waarom heeft God niet sterker geschitterd en gestraald, zodat het onmogelijk is Hem los te laten?

In elke klaagpsalm worden pleitgronden aangedragen. Er wordt een beroep gedaan op Gods eergevoel. Hij wordt aangesproken met *Vader* en *Verlosser*. De voorstelling van God als vader van zijn zoon 'joodse volk' is oud, maar de exclusieve uitdrukking *onze Vader* komt in het Oude Testament alleen voor in de tekst van deze eerste lezing. De *dienaren* van God vragen om Gods optreden. Met kosmische symbolen als hemel en bergen wordt die theofanie geschilderd.

Levensgroot staat voorop dat de zonde als het ware een tweede natuur is geworden, waarvan men uit eigen initiatief niet bevrijd kan worden. Door het verbreken van het verbond met God is de gerechtigheid bevlekt als *kleding door stonden*. Volgens Leviticus 15,19-24 maakt alles in verband met menstruatie de mens onrein. Gods gelaat is verborgen. Maar ondanks alles is er nog hoop. Uit het mislukte zal de *boetseerder* iets nieuws maken. Beelden van vergankelijkheid zijn in de Bijbel steeds ambivalent. Ze drukken niet alleen het niets-kunnen van de mens uit, maar doen tegelijkertijd een beroep op het alles-kunnen van God. Wie dit uit dank en boete kan meezeggen, erkent de gerechtigheid van God. In de eerste lezing is de ware gezindheid van nederigheid in woorden weergegeven.

Exegetische notities antwoordpsalm

Psalm 80(79),2ac en 3b.15-16.18-19

Het vers *God van de heerscharen, richt ons weer op; lach ons weer toe en wij zullen gered zijn* is in de antwoordpsalm geworden tot refrein. Het is het thema van Psalm 80 en de inhoud wordt telkens anders verwoord (zie vers 4, 8 en 20). De psalmist keert er dus steeds naar terug.. Hij spoort ermee aan met toenemende kracht verder te gaan. De antwoordpsalm opent met de voorstelling dat God de herder is van zijn volk. Deze beeldspraak had in de oude traditie een vaste plaats om de relatie tussen de koning en zijn volk voor te stellen. God wordt dus aangesproken als iemand die het welzijn van zijn volk ter harte gaat.

Laat uw hand op uw gunsteling rusten, op het kind dat Gij grootgebracht hebt. Wie de *gunsteling* is, valt moeilijk vast te stellen. Het vroege christendom paste het toe op Christus. De bede

sluit goed aan bij de adventsgedachte. Op de vierde zondag van de advent in jaar C staat deze zelfde antwoordpsalm eveneens in het lectionarium.

Exegetische notities tweede lezing

1 Korintiërs 1,3-9

De tweede lezing is de dankzegging uit de proloog van de eerste Korintiërsbrief en is een voorbeeld van waarachtige christelijke dankzegging. Paulus dankt God *steeds weer* voor de ontvangen gaven: de Korintiërs hebben reeds deel aan een grote rijkdom, die echter nog moet groeien. In deze groei keken zij hoopvol uit *naar de openbaring van onze Heer Jezus Christus*. In de evangeliën lezen we Jezus' uitspraak dat het Koninkrijk Gods nabij is, zelfs spoedig nabij (Marcus 14,25). Toen dit Koninkrijk uitbleef, veranderde deze opvatting in de hoop dat de herrezen Jezus zelf spoedig weer op aarde zou terugkeren. Ook de Korintiërs waren volgens Paulus wat dit betreft *vol verwachting*. In zijn verwijzing naar de gaven van woord en kennis loopt Paulus vooruit op de rest van zijn brief.

Exegetische notities Evangelie

Marcus 13,33-37

Marcus verhaalt aan het begin van hoofdstuk 13 van zijn evangelie dat, wanneer Jezus de tempel in Jeruzalem verlaat, een van zijn leerlingen zijn bewondering uit over de enorme stenen en het imposante gebouw, waarop Jezus hem antwoordt: 'Die grote gebouwen die je nu ziet – wees er maar zeker van dat geen steen op de andere zal blijven; alles zal worden afgebroken.' Vervolgens gaat Jezus op de Olijfberg tegenover de tempel zitten. Alleen Petrus, Jakobus, Johannes en Andreas zijn bij hem. Petrus stelt dan de vraag: 'Vertel ons, wanneer zal dat allemaal gebeuren en aan welk teken kunnen we herkennen dat het zover is?' Het lectionarium heeft voor de evangeliëlezing vijf verzen gekozen uit het lange antwoord dat Jezus vervolgens geeft.

Hoewel de voor de lezing geschikt gemaakte tekst spreekt over *zijn leerlingen* heeft Jezus slechts vier toehoorders. Jezus' vermaning is allereerst tot deze vier gericht, pas in de laatste zin is er sprake van een uitbreiding *zeg Ik tot allen*. De oproep *weest waakzaam!* is dan bestemd voor alle lezers en hoorders.

De opbouw van de lezing wordt gemarkeerd door een dubbele oproep: *weest op uw hoede, weest waakzaam*. Tussen het ook twee keer uitgesproken *want gij weet niet wanneer* horen we een uiterst korte parabel over een man die in het buitenland vertoeft. Ze wekt de indruk dat Marcus in zo weinig mogelijk woorden zoveel mogelijk wilde zeggen. De in het buitenland verblijvende man heeft zijn dienaren het beheer overgedragen en ieder een taak gegeven. Iemand krijgt een speciale opdracht. In de Griekse tekst heet hij *thurooros*, letterlijk 'portier', iemand die bij een deur staat. Wat moet hij doen? Het Griekse werkwoord *grègoreoo* betekent 'waken'. Het oude lectionarium noemt hem *deurwaarder* en kiest in de herziene versie van 2025 voor *deurwachter*. De werkwoorden waken en wachten zijn in het Nederlands etymologisch nauw aan elkaar verwant. Ze stammen beide af van dezelfde Germaanse basis, maar hebben zich in de loop der tijd in betekenis en gebruik iets van elkaar en van andere talen afgesplitst. Bij de adventstijd lijkt 'wachten' goed te passen, maar 'waken' ligt dicht bij de Griekse tekst.

De parabel roept de toehoorders op alert te zijn *'s avonds laat of midden in de nacht, bij het hanengekraai of 's morgens vroeg*. Marcus refereert hier aan het Romeinse gebruik de nacht in vier *vigiliae*, 'waken', van elk ongeveer drie uur te verdelen. Militaire posten wisselden elkaar af aan het begin van elke nieuwe wake tegen vijandelijke onvoorspelbare aanvallen.

Exegetische boodschap

De Heer komt

Het alert zijn voor de komst van de Heer had voor de eerste lezers van Marcus vermoedelijk een andere betekenis dan voor ons. Werd de verwachting van Christus' komst door hen op een andere wijze beleefd, dan dat wij dat in het algemeen doen? Dachten Marcus' lezers en de Korintiërs dat de Heer komt door een plotseling binnenbreken in (het einde?) der geschiedenis? Hoewel enkele christenen ook in onze tijd het einde op deze oude manier verwachten dan wel afwachten, hebben wij het over het algemeen niet over een dergelijke wederkomst. Er wordt op verschillende manieren verwacht, gewacht en afgewacht. De achtergrond van al deze verwachtingen is de hoop op een toekomst waarin het onrecht het veld heeft moeten ruimen voor gerechtigheid. Dat is de kern van elke messias-gedachte. Als we naar de waarschuwingen luisteren en niet inslapen in het donker van de wereld, hopen en vertrouwen we dat alles wat de wereld onrecht aandoet, ook door onze daden verdwijnt.